

3/49 פרוטוקול מס'
מישיבת ועדת הכספים
מיום ג' 6 אדר א' תשי"ט - 17.2.59
בשעה 9.00

חברי הועדה:השתתפו:

י. גורי
מ. אולמרט
י. בדר
א. בהיר
ש. דיין
א. כהן
ק. כהנא
נ. לוי
ז. צור
מ. קלמר
י. קרצמן
ח. רובין
י. רוקח
י.ש. רוזנברג

מוזמנים:

מר שרף - הממונה על הכנסות המדינה.

המשך הדיון בתקציב ההכנסות לשנת 1959/60

סדר-היום:הי"ר י. גורי:

אני פותח את הישיבה.
אנו ממשיכים בדיון בתקציב ההכנסות לשנת 1959/60: מעיף -
אגרות משפטיות. בזמנו הביעה הועדה כי יש צורך בחוק כללי ואחידות בקביעת
הרשיונות והאגרות. הפעם שמענו מפי מר שרף, שהממשלה מוכנה לדון בענין זה.
היות והדיון ימשך מספר שבועות ואיננו יכולים לעכב הדיון בתקציב, אני
מציע לוועדה לקבל הודעת מר שרף, ולהמשיך בדיון.

ח. רובין: אם אינני טועה, הועלתה בזמנו הצעה לרכז כל הרשיונות
והאגרות בידי האוצר.

מר שרף: לא זאת היתה ההצעה. הצעתנו היתה, שהמשרד הנוגע בדבר
יקבע גובה האגרות בהסכם או בהתייעצות עם שר האוצר.

הי"ר י. גורי: אנו עוברים למעיף הבא - ספרי אחוזה.

מ. קלמר: האם במעיף זה לוקחה בחשבון ההצעה להקטין דמי הרשום
בספרי האחוזה, והעלאת דמי הרשום לחוכרים?

מר שרף: הצעת החוק החדשה באה לאפשר לרשויות המקומיות לקבל
מס גם מחכירה, וגם במקרה של רישום ראשון בשעת
הסדר הקרקעות. בדרך כלל האוצר לא יצטרך לשלם יותר, כי אנו מציעים
להקטין את השעורים. במקרה של מכירה גובים 4 אחוז לאוצר ו-2 אחוז לרשויות
המקומיות; אנו מציעים להקטין את השעורים ל-3 אחוז לממשלה ו-1,5 אחוז
לרשויות המקומיות. בחכירה לתקופה של 25 שנה אנו מציעים להקטין את
השעורים מ-3 אחוז שגובה האוצר ל-2 אחוז ומ-2 אחוז שגובה הרשות המקומית

מ. קלמר: מדוע לא מסר על כך השר נפתלי בויכוח שנערך בכנסת?

מר שרף: כי הועדה המשותפת של משרד הפנים ומשרד האוצר לענין זה, סיימה את עבודתה לאחר שנערך הויכוח בכנסת. על מכירה פומבית גובים היום 4 אחוז, ואנו מציעים 3 אחוז לממשלה ו-1,5 לעיריות.

מה שנוגע לירושה, אם הירושה נרשמת מחצית השנה מאז פטירת ההורים, היא פטורה מתשלום אגרה; בין מחצית השנה עד שנה, היא חייבת באחוז אחד. עכשו אנו מציעים לבטל אחוז זה; בין שנה עד שנתיים היה 1,5 אחוז ואנו מציעים 1 אחוז; לאחר תקופה של שנתיים היה 2 אחוז, ואנו מציעים 1,5 אחוז.

ברישום ראשון לאחר הסדר קרקעות היה עד עכשו 2 אחוז, ואנו מציעים 1 אחוז לאוצר ומחצית האחוז לרשויות המקומיות.

אנו חושבים שהקטנת השעורים לא הגרמים הפסדים לאוצר, כי גובה אגרת הרישום שימש אחת הסיבות לאי רישום הקרקעות ובתים; הרישום נעשה בדרך של חברת מניות, או בדרך של יפוי כוח בלתי-חוזר.

אנו חושבים אפוא שהשנה ההלכנסה בסעיף זה לא תקטן ולא תעלה, פרט לעליה הנובעת מגידול טבעי. ב-1958/59 הערכנו את ההכנסה ב-3,8 מליון לירות, ולמעשה נכנס עד ינואר סכום של 3 מליון לירות, כך שעד סוף השנה יתאמת האומדן. השנה אנו מציעים בסעיף זה 4 מליון לירות.

י. רוקח: על מי חל המס בעת מכירה פומבית, על הקונה או על המוכר?

מר שרף: אינני יכול להשיב על שאלה זו עכשו. אני צריך לבדוק זאת.

ח. רובין: אני חושב שהאגרה על רישום בספרי האחוזה היתה מופרזת, ומשום כך נעשו כל מיני קומבינציות, ולא באופן בלתי חוקי אלא באופן חוקי, ובלבד שלא לרשום את הרכש בספרי האחוזה ולא לשלם מס מופרז זה.

למס זה קשור מס שבח מקרקעים, שאינו מכניס אלא סכום קטן ביותר. בתקופה של ירידת ערך הכסף, עליית ערך הנכס היא רק בחלקה עליה אמחית. משום כך אני חושב שמס זה ראוי לבדיקה מחודשת.

במס הרישום בספרי האחוזה לקוי מבחינה זו שהמטל המוטל בשבילה רשויות המקומיות, מוטל גם על מקומות שבהם אין רשות מקומית; אינני רואה לכך כל הצדקה, כי מס זה משתלם בשביל השירות שהרשות המקומית נותנת לבעלי האדמות בתחום שיפוטה. יהודי או ערבי שנמצא בשטח שאין בו רשות מקומית...

מר שרף: אין ערבי כזה ואין יהודי כזה, אלא אם יקנה קרקע בנגב, שם אין רשות מקומית.

ח. רובין: אשר לרשיונות, אני חושב שדרוש הסדר כולל וקביעת תעריף כללי לכל המקצועות. אני מציע שקביעת התעריף תוצא מידי האוצר ומשרד הפנים ותועבר לוועדה הכספית.

היו"ר י. גורי:

בועדה זו אין חולקים על דעתך. למעשה, זוהי דעתה של ועדת הכספים. וכבר אמרתי בראשית הישיבה, ששמענו הודעת ר' שרף, שהממשלה עומדת לדון בעניין זה מתוך קבלה גישה של ועדת הכספים.

מ. קלמר:

אני מציע לאוצר לבטל מט שבת מקרקעים, כי הוא מוטל על קונה הרכוש ולא על המוכר, ואין לו כל הצדקה.

י. רוקח:

אני חושב שדמי הרעיונות הם שריד מימי התורכים, (ובאותם הימים הם נקראו "טמוטי") ואין להם מקום במדינת ישראל.

אף אני סבור, שמש שבת מקרקעים מחייב בדיקה מעמיקה. בחל-אביב עלו מחירי הקרקעות בממדים עצומים, ואדם שקנה דונם קרקע ב-1000 לירות ומכרו ב-16 אלף לירות, לא שילם מט שבת מקרקעים.

מ. קלמר:

הוא משלם מס הכנסה.

מר שרף:

לא, כי אין מט רווח הון.

י. רוקח:

אני חושב שיש צורך להקים ועדת חקירה לעניין זה.

אשר לאגרת הרישום בספרי האחוזה, אני חושב שהעיריות אינן צריכות לגבות מס זה. תגבה הממשלה את המס ותתן לעיריות את חלקן.

אשר לשטחים שאינם בתחום שיפוט עירוני, כמעט ואין שטחים שאינם מכוסים על ידי הרשת של מועצות מקומיות או מועצות אזוריות או עיריות.

אני מתנגד למס על מכירות פומביות. אדם המגיע עד כדי מכירה פומבית של חפציו - אין להטיל עליו מס.

אשר למס עזבון, אני חושב שצריך להכניס בו שנוי רדיקלי, כי שערי המס הנוכחיים הם מנימליים.

מר שרף:

אני רואה עצמי פטור מלנעות על חלק מהשאלות, לא מפני שאינן חשובות, אלא מפני שנדונו או ידונו כאשר תדון בועדה הצעת חוק הרשויות המקומיות (אגרת העברת מקרקעים).

אשר לאגרות על ירושה, הסברתי שאם הרישום נעשה תוך שנה, הוא פטור מאגרה. מתי הרישום אינו נעשה חוץ שנה? כאשר יש רכוש גדול ויש סכסוך בין היורשים. אנשים הנזקקים לעורכי-דין ובתי משפט להסדר הירושה, יכולים לשלם דמי רישום בשעור של 1,5 אחוז.

אשר למכירות פומביות, אני אבדוק על מי חל החטלות.

היו"ר י. גורי:

התקציב הרגיל מזכה את חלק ג' של התקציב ב-45 מליון לירות. אני זוקף סכום זה על חשבון חטלות חובות. אמנם הוא אינו קשור דוקא עם חטלות חובות. אבל ההגיון מחייב שאם אפשר לחסוך בתקציב הרגיל ולהעביר לחלק ג', הסכום הנחסך נועד לתשלום חובות.

בדרך כלל מקבלים מלווים על מנת לממן מפעלי פיתוח ומשעבדים את ההכנסות של הדורות הבאים. אבל כאשר מקבלים מלווים על מנת לשלם קרן ורבית, הרי חלק מהמסים צריך לכסות את המלווים. כל זמן שאין אפשרות לשנות זאת, אנו מכניסים את החובות בחלק ג', שממונו בא מהכנסות חוץ. אם יש אפשרות להעביר 45 מליון לירות לחלק ג' של התקציב, מוטב שהם יועברו לתשלום חובות.

י. בדר:

אינני רוצה להגיב על דעתו של מר גורי בעניין זה, אבל אני חושב שזוהי ההזדמנות להביע דעה על מבנה התקציב לגבי החובות. אני חושב שמן הנכון הוא שהתקציב יסתיים בגרעון; אחרי שנעמיד אלו מול אלו את ההוצאות וההכנסות הממשיות, ההכנסות שמקבלת המדינה ממקורות חוץ ופנים יירשמו בתור אמצעים לכיסוי הגרעון.

א. בהיר:

אני חושב שאין להעביר 45 מליון לירות לתקציב הרגיל. בסכום זה כלול-בלו בסכום של 31 מליון לירות. למעשה האשיתו של הבלו במס קליטה...

מר שרף:

20 מליון לירות הטלו כמס קליטה ו-30 מליון לירות הוטלו כדי לספוג את הרווחים שהיו בעקבות השוק השחור שנוצר במלטה.

א. בהיר:

סכום זה מבוסס על כמות של 600 אלף טון גלם. יכול להיות שהשנה תגול כמות הגלם. אני חושב שכל הסכום - 55 מליון לירות - צריך לראותו כמס לצרכי שיכון עולים, ולכן הוא צריך להשאיר בהכנסות של תקציב הפיחוח ולא בתקציב הרגיל. יתכן כי הסכום 15 מליון לירות המופיע כמס סניה, צריך להעביר לסעיף ההכנסות בתקציב הרגיל. אבל כל הסכום הנותר צריך להשאר בתקציב הפיחוח.

בתקציב ההכנסות מופיע סעיף של רווחי בנק ישראל. לפי דעתי, מקומם של רווחי בנק ישראל בתקציב הפיחוח. הוא הדין לגבי רווחי המחלקה למלוות חוץ, תרומות ועזבונו, וחמלוגים ממפעלי הדאר.

ה. רובין:

אני חושב שמבנה בריא של התקציב מחייב הקמת מדור מיוחד לתשלום חובות. אין זה מבנה סבצי שתשלום החובות מופיע יחד עם תקציב הפיחוח. לכן הסכום של 45 מליון לירות צריך להופיע במדור מיוחד לתשלום חובות.

שני-שלישים מהבלו על המלט מהווים השתתפות תקציב הפיחוח בתקציב הרגיל, ולמעשה באים שני-שלישים אלה מהבלו המוטל על מלט המשמש לבניית שיכונים לעולים. האם הבניה לעולים צריכה לשלם שני-שלישים מהבלו? אנו מציעים כל הזמן להעביר את הבלו על מלט, או חלק ממנו, למס קניה עלדירות מוכנות, כדי שהישוב הותיק ישלם סכום זה.

היו"ר י. גורי:

אנו עוברים לסעיף הבא - יהב מגן.

י. בדר:

מה היו הכנסות יהב המגן העקיף והישיר, ומה הוא היסוד לאומדן של 5 מליון לירות?

י. רוקח:

האם סכום זה של 5 מליון לירות הוא חוב שעדיין לא נגבה?

על מה מוטל בול הבטחון מלבד חשמל תלפון?

ז. שרף:

בעמ' 50 של ספר התקציב מופיע הפירוט.

י. בדר:

מה היו ההכנסות של בול בטחון, ובאיזו מידה הוצאו הכנסות אלו למטרות עליהן החליטה ועדת הכספים - מטרת רכש? ביחס לכך אבקש אינפורמציה על תקציב הבטחון.

היו"ר י. גורי:

אזרחי המדינה יודעים שבול הבטחון הוכל כדי לממן צרכי הבטחון. אף פעם לא הצמדנו חכנסה מסעיף מסויים להוצאה בסעיף מסויים. 25 מליון לירות אלה כלולים בתקציבים המיוחדים.

י. בדר:

אני מסכים שמבחינה פורמלית סעיף זה הוא ככל סעיפי התקציב. אבל קבלנו הבטחה פורמלית שהכנסות בול הבטחון מיועדו לרכישת נשק. לכן אבקש לדעת, מהו סכום ההכנסות מבול בטחון, מה הוא הסכום המיועד לרכש בתקציב הבטחון, ומה היחס בין שני הסכומים?

מר שרף:

כאשר אנו - גובי המסים - קבלנו לרשותנו את קרן המגן, היו ההתחייבויות בסכום של 18 מליון לירות, והסכום שנגבה היה 12,5 מליון לירות. באותו זמן הוחלט על יהב מגן ונכוי התשלום לקרן מגן מיהב המגן. על ידי כך נוצרו 3 סוגי תשלומים. תשלום לקרן מגן, התחייבות לקרן המגן שהפכה לחובת יהב מגן, ויהב מגן מעבר להתחייבות. אינני רוצה להלאות אתכם בפרובלמות האדמיניסטרטיביות שהדבר עורר. אבל הלקח שלמדנו מצירוף יהב המגן לקרן המגן הביא לידי כך, שאנו מזהירים את הממשלה, שלא תחליט יותר על צירוף מלווה התנדבות למס. דבר זה אינו ניתן לביצוע. איננו מקבלים התחייבויות ולא תשלומים מבלי לרשום ליד שם האיש את מספר העודת הזהוי. שלש שנים עברו עד שחנכנו את המנגנון שלנו להקפיד על כך. וגם היום, כאשר חוליות הבקורת שלנו עורכות ביקור פעמים בשנה במקומות העבודה, אנו מקבלים חזרה 20 אחוז של הכרטיסים בלי ציון מספר תעודת הזהות. ובלי מספר תעודת הזהות איננו יכולים לזהות את האיש, בגלל הכתב העברי. אני מודיע לכם, שעד היום יש תשלומים לקרן המגן שלא זיהינו את בעליהם.

כאמור קבלנו החתיבות בסכום של 18 מליון לירות.
מזה גבינו במזומניה 12 מליון לירות. בשנת 1956/57 גבינו מקדן המגן
31 מליון לירות; כלומר יחד גבינו 43,5 מליון לירות. ב-1957/58
גבינו קרוב ל-40 מליון לירות יהב מגן ישיר. בשנה זו הנחנו שנגבה
15 מליון לירות, אבל כנראה שנגבה רק 12 מליון לירות, עודפי יהב מגן
משנת 1957/58 ו-1956/57. בזה טרח סיימנו גביית יהב המגן. אנו מניחים
שהשנה נגבה 5 מליון לירות.

מה שנוגע ליהב מגן עקיף, הוא הונהג ב-1.4.56
ובשנת 1956/57 הכניס 9 מליון לירות. בדצמבר 1956 הונהג בול הבטחון,
ועד מרס 1957 הכניס 5 מליון לירות. זאת אומרת, שני המסים העקיפים
הכניסו 14 מליון לירות בשנת 1956/57. בינת 1957/58 גבינו 29 מליון
לירות.

השנה האומדן קטן מזה שהיה אשחקד, כי אחדנו מס
זה עם מס אחר שהיה מוטל על אותו אובייקט. על נכונות חשמל וחלקי
חשמל היה מוטל כול בטחון. אחדנו אותו עם המכס המוטל על מוצרים אלה.
הוא הדין לגבי טבק ויינו - אחדנו את בול הבטחון יחד עם מס קניה
המוטל עליהם.

אשר למס-שעשועים, הגענו להסדר חדש עם הרשויות
המקומיות. ויתרנו על רוב ההכנסות ממס שעשועים והשארנו לנו רק
חלק קטן של 30 אחוז. אנו מוכרים להם את כרטיסי הנייר שדיננו כדין
נייר מבויל. כך שכיום הויכוח העיקרי הוא בין בתי הקולנע והרשויות
המקומיות ולא בין בתי הקולנע והממשלה. עד ינואר גבינו 26 מליון לירות
מתוך 32,5 מליון לירות. לפי הסדור הקיים, ולפי ההכנסות של החדשים
האחרונים, נעבור על האומדן של 32,5 מליון לירות.

אשר לבול בטחון על נסיעות, הוא חל על נסיעות
באוטובוסים ובמוניות. האומדן לשנה הבאה הוא 4,5 מליון לירות, ונראה
שכבר השנה נגבה סכום דומה. עד ינואר גבינו 4,250,000 לירות.

בול בטחון על חשמל נגבה השנה 3,5 מליון לירות.
כך שהאומדן של 3,6 מליון לירות לשנה הבאה, הוא מוצדק.

(אחרי כן רשמה עע)

ע.ע.

היו"ר י. גורני:

לפני שנעבור לדבר-היום, ברצוני לבקש את רשותכם לשלוח לנגיד בנק ישראל, טר רוד הורוביץ, מכתב ברכה לרגל כלאות לו 60 שנה.

ל. דיין:

אם כבר רוצים לציין את יובל ה-60 של נגיד בנק ישראל, אי-אפשר להסתפק בשליחת מכתב ברכה בלבד, אני מציע שהוועדה הערוך לו מסיבה, שאליה יוזמן גם טר-האוצר,

י. רוקח:

אני מציע שוועדת הכספים הערוך איזחח צהריים חגיגית לנגיד בנק ישראל, שאליה יוזכרו גם חברי נשיאות הכנסת וחברי וועדת השרים לענייני כלכלה,

היו"ר י. גורני:

אני מקבל את ההצעות, אברר את הפרטיט.

טדרי הדיון על ועדת הכספים בוצעת והתקציב:היו"ר י. גורני:

לפנינו כ-6 שבועות עד לאישור הצעת התקציב, כך שהזמן העומד לרשות הוועדה

לדיון בה הוא כ-56 שעות.

הוסכם שהזמן יחולק באופן יחסי בין העניינים ובין הסייעות. בהתאם להסכם בשנה שעברה, גם השנה הוסכם כי הזמן העומד לדיון יחולק בצורה כזאת שהסייעות האופוזיציוניות תקבלנה טנה כפולה של זמן, כלומר, הסייעות הקואליציוניות וויתרו לסייעות האופוזיציוניות, ובהתאם להסכם זה נקבע לוח הזמנים הטונח לפני חברי הוועדה.

מלבד התקציב ישנם עוד נושאים בסדר-

יומה של הוועדה. חלק מהסעיפים שאינם צמודים דוקא לתאריך של 31 למרץ נוכל לדחות לאחר ה-1 לאפריל.

הובא בחשבון, כי בחודש מרץ תקיים

הוועדה ישיבות גם ביום חמישי וביום ראשון תקיים הוועדה שתי ישיבות.

י. בדר:

אינני מסכים ללוח חלוקת הזמן בין הסייעות. לא מספר החברים בוועדה

הוא אשר צריך לקבוע את חלוקת הזמן, אלא גודל הסייעות. יתכן שלא אשתמש בכל הזמן שצריך להקציב לסייעתי, אולם אני עומד על כך שחלוקת הזמן בין הסייעות צריך להיות לפי גודל הסייעות בכנסת.

ח. רובין:

אין לוועדת הכספים הסטכיות להגביל את זמן הדיונים לפי גודל הסייעות.

אין הוראה כזאת בתקנון. זה יכול להיות רק במסגרת של הסכם.

היו"ר י. גורני:

זה נקבע לפי הסכם.

ח. רובין:

אינני יודע אם אנצל את כל הזמן הסוקצב לסייעתי, אולם אינני יכול

להסכים לטירור הזה, וערערת על הסידור הזה גם בשנה שעברה.

עבודת כל הוועדות בנויה על כך שיין כל הגבלות בזמן הדיונים

לפי גודל הסייעות, אחרת תועמד עבודתן במספק, ואם חוזרים על

הסידור הזה בפעם השניה, הוא יכול להיות תקדים גם לוועדות אחרות.

אם כבר קובעים הגבלה של זמן, היא צריכה להיות לפי גודל הסיעות בכנסת.

אם הרשימה תתוקן לפי גודל הסיעות בכנסת, הסידור יכול להיות רק במסגרת של בקשה לחברי הוועדה לא לדבר יותר זאשר במסגרת הזמן שהוקצב להם, אולם לא יכולה להיות שום התחייבות, אני סוכן להסתפק במסגרת הזמן שיוקצב לי, אבל לא אבוא בטענות לחברי ועדה אחרים אם לא יסתפקו במסגרת הזמן שהוקצב להם.

ד"ר י. גורי: טוב היה אילו לא היינו צריכים להזדקק לבקשה זו, אולם הזמן העומד לרשותנו הוא נוגבל. נתקן את לוח הזמנים ונסתפק באפילציה לחברי הוועדה לא לעבור על הזמן שהוקצב להם. הסיעות הקואליציוניות יכולות להסתדר ייניהן במסגרת הזמן שהוקצב להן גם לפי חלוקה פנימית אחרת.

אישור ערבות מטעם הממשלה על הלוואה למפעל הנייר בחדרה:

ד"ר י. גורי: הדיון על נושא זה התקיים - עלינו רק להצביע.

הערבות מטעם הממשלה על הלוואה למפעל
הנייר בחדרה - א ו ש ר ה

רוקח: החלטנו להצביע בעד אישור הערבות בלב
כבר, מתוך התחשבות בצורך לפתח את
תעשייה בארץ בכל השטחים.

קראתי את ההסכם בין הממשלה לבין
פעל הנייר בחדרה, ומצאתי שהוא לא לטובת האינטרסים של המדינה,
משל, הממשלה התחייבה לא להתערב במשך 10 שנים בשאלת המחיר של
נייר, כלומר, המפעל יקבע בעצמו את מחיר הנייר, שהוא מצדן חיוני
יותר. יש להביא בחשבון שזו תעשייה בסיסית לתעשיות אחרות שיש להגן
ל עליהן, כגון: הוצאות ספרים, הוצאות עיתונים, אריזת פרי הדר וכו'.

הממשלה עשתה שגיאה בזה שלא הביאה לאישור
עדת הכספים את ההסכם בינה לבין מפעל הנייר. אישרנו אותו מתוך לב
בד, כדי לא להפריע להתפתחות המפעל, אולם אנו מבקשים לעורר את
שומת לב הוועדה לליקויים שבהסכם, ומבקשים כי לאחר הדיון על התקציב
דון הוועדה על יסודות ההסכם, כדי לראות מה אפשר לתקן בו, לא לטובת
פרט והאינטרסטים, כי אם לטובת התעשייה הקשורה בנייר.

נדר: לא במקרה יצאתי מהחדר בעת עריכת ההצבעה.
גם מבחינת הסעיף הקונקרטי וגם מבחינת
סדר הטוב, המכסה הקבועה בחוק למתן ערבויות והסעיף בחוק הדרוש
וב של 4/5 לאישור ערבות, באים לתת ביטוי למגמה פיננסית-פיסקלית -
דעתי, בריאה מאוד - בדבר הגבלת מתן ערבויות מטעם הממשלה, שלמעשה
לולה לחייב באחריות גם את משלמי המסים.

כל זה מחייב את הממשלה לתכנן מראש את
וערבויות, כך שהמכסה של 10% בדרך כלל תספיק, ושלא יעברו עליה.
יש טעם להפעלת הסעיף המאפשר מתן ערבות נוספת אך ורק במקרים
יוצאים מן הכלל, בלתי צפויים מראש, הפעם זה לא היה כך. הממשלה

ידעה על כך טרם שנצלה את המכסה. מבחינה פיננסית פיסקלית, לטובת המטבע, לטובת משק כספים מסודר, יש לראות במכסה של 10% גבול שאין לעבור עליו אלא במקרים יוצאים מן הכלל.

העובדה שניתנה ע"י החוק סמכות למיעוט, בדרך-כלל קטנה, עובדה זו מחייבת את המיעוט להשתמש בזכות הדומה לזכות הרוטו בזהירות רבה. אחרי שיקולים רבים ומתוך התנגדות לעצם העניין, לא חשבנו לרצוי להשתמש במקרה זה בזכות הרוטו, למרות שאנו מתנגדים לדבר, אולם זה שלב התנגדות שונה לגמרי.

אשר לעצם העניין, לממשלה זכות לחתום על חוזים, והיתה לה הזכות לחתום גם על חוזה זה, ברגע שהחוזה הוא עובדה קיימת, מוטב שיקויים חוזה רע מאשר יבוטל באופן חד-צדדי. החוזה הנהוין הוא עובדה קיימת, חתם עליו שר המסחר והתעשייה. אין החוק מחייב את הממשלה להביא לאישור הכנסת חוזים כאלה - היה טוב אילו היה קיים חוק כזה - ואם החוזה כבר נחתם אפילו אם הוא רע, מוטב לא להכשילו אפילו בעקיפין.

עם כל הנתתי לפיתוח התעשייה, אני חושב שנעשתה טעות בחתימת החוזה, הבא להבטיח מונופול לזמן רב, מבטיח מחירים גבוהים יותר מהמחירים העולמיים, אפילו הנייר המיועד לחומר אריזה למטרת ייצוא הוא במחיר גבוה יותר מהמחיר העולמי. אין בחוזה גם כל תנאי בקשר לטיב התוצרת.

נוסף לזה, אינני חושב שצריך לפתח בארץ כל תעשייה. פיתוח התעשייה צריך להיות בהתחשב עם הוצאות הייצור. ישנם סוגי תוצרת שטובת המדינה מחייבת לייבאם מחו"ל ולא לייצרם.

מכל הסיבות שציינתי, לא יכולתי לתמוך באישור הערכות, גם לא יכולתי להכשיל בעקיפין חוזה שכבר נחתם.

מ. קלמר: תוכן החוזה שנחתם עם מפעל הנייר בחררה נתגלה רק עם הבקשה לאשר את הערכות להלנוואה. כל חברי הוועדה הביעו מורת רוחם על תנאי החוזה, שאינם רגילים, ומן הדין היה להצביע נגד הערכות ולהכשיל את החוזה, אולם בהתחשב עם כך שהערכות תביא להשקעת כספים ניספת להרחבת המפעל, לשם קליטת פועלים נוספים, ראינו עצמנו חייבים להצביע בעד.

יחד עם זאת, אני מציע לקיים דיון על עצם החוזה, שאם לא נוכל לתקנו, לפחות למנוע שחוזים מעין אלה ייחתמו בעתיד, ואם כי הממשלה איננה זקוקה לאישור ועדת הכספים על ההסכמים שהיא חותמת, אני מניח שהיא לא תרצה לחתום על חוזים שהם למורת רוח ועדת הכספים.

ח. דרובין: לא הייתי נוכח בשעת ההצבעה, מפני שיש לי קצת ספיקות לגבי המדיניות הכלכלית של המפעל והתועלת שלו למעשה. אינני אומר שאני בטוח בצד השלילי, אבל אני גם לא בטוח בצד החיובי.

יש לי גם ספיקות לגבי החוזים שהממשלה חותמת עם גופים לא ממלכתיים בעניינים הנמצאים לא במסגרת של זכויות קניניות, אלא במסגרת שהממשלה מתחייבת לגבי גוף פרטי להפעיל סמכויות או לא להפעילן. מבלי להיכנס לשאלה המשפטית, באיזו מידה יש תוקף לחוזה מסוג זה, באיזו מידה יכול הצד השני

לחייב את הממשלה לקיים את ההסכם, אני רוצה לציין שאני חושב את צורת החוזים האלה כבלתי רצויה כהחלט, ועוד יותר בלתי רצויה כאשר הדבר נעשה ללא ידיעת ועדת הכספים או סוסר אחר של הכנסת, ומה עוד כאשר הגדובר בענינים הקשורים במכס, מעריפי מכס, הפעלת פיקוח על מחירים או אי-הפעלתן וכיוצא באלה, אם הממשלה ראתה צורך להיכנס לענינים מסוג זה, מוטב היה קודם לשתף את ועדת הכספים או ועדה אחרת של הכנסת, ולהביא את הדברים לפני מתן ההתחייבות.

במיכום: אי-כסחון כלפי המפעל ומדיניותו ואי-רצון לגבי החוזה שנחתם הם אשר הניעו אותי לא להיות נוכח בשעת ההצבעה.

היו"ר י. גורני:

אני מעריך מאוד את ההודעות של חברי-הוועדה רוקח, בדר וקלמר, חבר-הכנסת קלמר הצביע בעד הערבות ומצא לנכון למסור הודעה, חבר-הכנסת בדר לא השתתף בהצבעה ומצא לנכון למסור הודעה, ההודעות בחלקן זהות ובחלקן שונות בתכנן, אולם אני מבין כי רגש האחרייות הדריך אותם לא לנהוג כאילו הם משתמשים בזכות הוותו שניתנה להם לפי חוק. אני מעריך מאוד את דבריהם וגם את התנהגותם, ביחוד אני מעריך את ההרגשה של חבר-הכנסת בדר, כי סיעתו רואה חובה לעצמה לנהוג זהירות בזכות הוותו שלכאורה נתונה בידם.

אם חבר-הכנסת רובין לא מצא לעצמו אפשרות להשתתף בהצבעה, כנראה ששיקולי מצפונו הדריכו אותו לא להשתתף בהצבעה. אני מבדיל בין ההודעות של שלוש הסיעות האופוזיציוניות לבין הודעתו של חבר הכנסת רובין, הן במישורים שונים.

אני רוצה רק להוסיף, כי לא כל החוזים שחתמת עליהם הממשלה צריכים להיות מאושרים ע"י הממשלה כולה. ישנם חוזים בעלי חשיבות שצריכים להיות מאושרים ע"י הממשלה כולה, אלא אם כן היא מטרה מסככות זו לאחו השרים. אינני יודע מה היה המצב במקרה הנדון. על כל פנים, אין חובה לקבל אישור ועדת הכספים, אם כי בדרך-כלל בענינים חשובים מביא שר האוצר לידיעת ועדת הכספים מראש פעולות שהוא עומד לבצע; במקרה זה העניין לא היה נתון בידו, כי אם בידי שר המסחר והתעשייה, אולם אין כל חובה כזאת.

אעביר לשר האוצר את הפרוטוקולים של דיוני הוועדה בנושא זה, גם את הודעות הסיעות שנמסרו בישיבה זו.

י. רוקח: ביקשתי לקיים דיון על החוזה.

היו"ר י. גורני:

החוזה היה לנבד עינינו. קיימנו עליו דיון מקיף, ואינני יודע אם אפשר לשנות בו משהו. אעביר את כל הפרוטוקולים גם לשר האוצר וגם לשר המסחר והתעשייה.

גביות ע"ח ריבית, (ס' 26), העברות מסים לחלק ג' (סעיף 22), גביות ע"ח הלוואות (קרן) (סעיף 45), תשלום חובות (סעיף 62), תשלום ריבית (סעיף 29)

היו"ר י. גורני:

כבר כמה פעמים הבעתי בעת הדיון על התקציב את הדעה, שלא שיניתי אותה, שאם מקבלים טיילות ומשעבדים את הכנסות המדינה, משעבדים את הכספים של הדורות הבאים, שורת ההגיון מחייבת שאת הטיילות צריך

לכלם, גם קרן וגם ריבית, נכסי האזרחים, רק בנקרה טלאחר מיטון הסיכונים
 לא נטאר נכסי האזרחים עודף לשלום החובות, כלית ברירה או טמח יפים את
 החובות או טמכסים אותם מהכנסות חוץ, אם כבר ישנה אפשרות להעביר
 45 מיליון ל"י מחלק א' של התקציב לחלק ג', ההגיון מחייב שיכנסו נכסים
 זה את החובות, הנביעים לסך 33 מיליון ל"י, ואילו את יתרת החוב של 12
 38 מיליון ל"י טעבירים לחלק ג' ונכסים מהכנסות חוץ.

א. בהיר:

באופן עקרוני אני מחייב את דעתו של היו"ר.

אני מבקש מאת האוצר לבדוק את אפשרויות:

1. בקטר לבדו על המלט, להשאיר בתקציב הרגיל את נכס הקנייה הרגיל ואת יתר הסכום להעביר לתקציב הפיתוח, כלומר, להקטין בסכום זה את ההכנסות הרגילות ולהגדיל בו את הכנסות תקציב הפיתוח, וכן להקטין בסכום זה את הטכום של 45 מיליון ל"י המועברים מן התקציב הרגיל לתקציב הפיתוח.

2. להוציא הכנסות שונות מהתקציב הרגיל

ולהעביר לתקציב הפיתוח, כצורה שיחד עם הסעיף כס. 1 יצטרפו לסכום של 45 מיליון ל"י.

עשינו פעולה כזאת גם לפני שנבחרים בקטר לתקציב הבטחון, החלטנו אז להעביר חלק מהתקציב הסמולי לתקציב הגלוי, ואני חושב שאיש איננו מצטער על כך. טוב שהציבור ידע שאת הבלו על המלט אנחנו גובים למימון שיכוני העולים, ולא להוצאות שונות, שההכנסות מבנק ישראל, מתמלוגים וכו' אינן מופנות לכיסוי הוצאות האדמיניסטרציה והשירותים, אלא לקליטת העליה, ושאיננו מעבירים מסים לתקציב הפיתוח.

אמנם הצעתי איננה באה לשנות דבר

בתקציב. אותם 45 מיליון ל"י הנמצאים בתקציב הפיתוח, ישארו בשם אחר, אולם יקטנו הכנסות התקציב הרגיל - 45 מיליון ל"י, ז.א., יהיו פחות מסים בתקציב הרגיל, סידור זה נראה ישוט יותר.

ב. טורוקר:

הצעתי רבר לוועדה לקיים אחרי

הפגרה דיון על הפילוסופיה של

טבנה התקציב, מבנה התקציב לא נעשה ללא הצדקה כלכלית וללא בחינת הבעיות וההערות שנשמעו כאן ובכל-זאת הוענו למסקנה שיש לבנות אותו כפי שבנינו, כאשר נקיים את הדיון על טבנה התקציב, נוכל למסור לוועדה כל השיטות השונות, על הנהוג בעולם וכו'.

היו"ר ש. גורי:

היה רצוי לשלם את החובות במידת

האפשרי מהכנסות פנים, ורק במידה

שה בלתי אפשרי, מהכנסות חוץ, אילו היינו יכולים למצוא בענין זה הפנה מצד האוצר, היינו יכולים לשלב זאת כבר במסגרת התקציב הזה.

ש. טורוקר:

לדעתי, ישנו גורם אחד העומד מאחורי

ההשקפה של חברי הוועדה גורי ובהיר -

להעמיס יותר על הקיים, ז.א., על גבינת פנים, לממן את כל תשלומי החובות לא מהוצאה שהם רואים אותה כאלטרנטיבה לפיתוח, אלא מהוצאה שהם רואים אותה כאלטרנטיבה לתקציב הרגיל, אם לא יציעו מקור אחר להכנסה בתקציב הרגיל, טמילא יישאר החוב לתשלום מהכנסות חוץ. גם אז הייתי מציע לעשות זאת ע"י העברה לתקציב הפיתוח, אולם זה שייך לנושא שאינני רוצה עכשיו להרחיב את הדיוור עליו.

היו"ר י. גורי:

אני סבור כי ישנם סעיפים או שהם מיותרים לחלוטין או שאפשר לצמצמם. אינני מציע להקטין הוצאות. אני רק מציע שבמקום למטן ב-45 מיליון הל"י סעיפים שיותר למטנם מהכנסות חוץ, לשלם בהן חובות, שאותן צריך לשלם מהכנסות פנים, ואז מיקומם במסגרת חלק א' ולא חלק ג'.

ש. סורוקר:

מבחינת המיקום, ההבדל בין קרן לבין ריבית מושגת על העיקרון, שאת חלק ג' אנו רואים כתקציב הון ואת חלק א' כתקציב שוטף של המדינה. חלק א' כולל בתוכו את כל ההוצאות לשירותים ואת ההוצאה לשירותי הון שהממשלה משלמת או מקבלת.

היו"ר י. גורי:

אני מבין שאין בינינו אי-הבנה, אלא אי-הסכמה, ולכן אין תועלת בהמשך הויכוח. ישנה השקפה האומרת שחובות, גם קרן וגם ריבית, צריך לשלם במידת האפשר מטסים. לעומת זאת, גבייה על חשבון חובות צריכה להיות בחלק ג', גובים חובות כדי לממן מפעלי פיתוח, אולם כל עוד אין אפשרות לשלם חובות מטסים, משלמים חלק מהכנסות חוץ שנועדו לפיתוח. אם יש לנו כיום אפשרות לשלם לפחות חלק מהחובות מטסים של-אזרחים, נצטוו לעשות זאת.

אמנם הכנסת מוסמכת להכניס את השינויים האלה בתקציב, אולם היינו רוצים לעשות זאת מתוך הבנה עם האוצר.

ש. סורוקר:

באופן עקרוני אנו רואים את חלק ג' כחלק הנועד לתת את מצבת התנועה בהון ולא את תנועת ההון השוטף. בצד ההכנסה של חלק ג' ישנה הכנסה מהגדלת חובות המדינה, בין פנים ובין חוץ, ומצד ההוצאה אנו כוללים אותן חלק המקטין את החובות, בין פנים ובין חוץ. לכן חלק מחובות הוכנס לחלק התקציב המצביע על תנועת ההון. אני מבין שקיימת אי-הסכמה בענין זה.

י. בדר:

ישנן בהוצאות שני סוגים בעלי אופי שונה לגמרי: הוצאות טופיות והלוואות. ההוצאות הטופיות הן הוצאות תקציביות. הלוואות אפשר היה להכניס לתקציב אחר. קיים גם סוג ביניים של הוצאה, ושקשה להבחין אם זו הלוואה או רכישת מניות. הממשלה מכניסה לאיגודים הממשלתיים כספים מבלי להבחין אם זו הלוואה או רכישת מניות. כן ישנן יחידות משקיות או לא משקיות, שאפילו אם ניתנה להם הלוואה, קשה לספק אם אפשר לראות בה הלוואה משקית שמצפים להחזרתה. מכל מקום, יש בענין זה ערבוב מסויים.

לדעתי, אין הבדל מבחינת משק כספי - מבחינת הוצאה משקית יכול להיות הבדל - בין הוצאה להשקעה. יש בתקציב הרגיל כל מיני הוצאות שאפשר לראות אותן כהשקעות, אולם יש הבדל בין הוצאה והשקעה לבין הלוואה. אילו אפשר היה לעשות זאת, היה כדאי לחלק את התקציב לשני חלקים: 1. מענקים והשקעות; 2. הלוואות.

הייתי מציע לקבוע פעם את הגרעון בתקציב ע"י הורדת האשראי שהממשלה מקבלת מכל מיני מקורות פנים וחוץ מהכנסות.

מ. חזני:

אני מתכוון לשאול יותר מאשר להעיר.

לגבי העברת 45 מיליון הל"י מחלק א' לחלק ג' של התקציב, זה נראה קצת כזריקת חול בעיניי. זה עושה רושם שמעבירים מססים לתקציב הפיתוח, לפעולות, למעשה, מכום זה איננו מספיק אפילו לכיסוי הפער של הקרן והריבית בין ההלוואות שקבלים ומשלמים, פער הסגיע ל-60 מיליון ל"י, ואשר המשק צריך היה לכסותו.

רציתי לשאול על הפער בין הכנסה והוצאה בסעיפי קרן וריבית. אני מבין שביחס לקרן יש פער רציני, שעלה מאוד לגבי השנה הקודמת. אני מבין שהפער הכרחי, כי על ההלוואות שאנו נותנים איננו מקבלים בשנים הראשונות את החזרת הקרן, בעוד שאנו משלמים גם את הקרן, אולם איבני מבין למה קיים פער בסעיף הריבית, הרי הריבית שהמשלה מקבלת בעד ההלוואות שהיא נותנת גדולה יותר מזו שהיא משלמת.

ד"ר נאמן:

המשלה מקבלת ריבית קטנה יותר בעד הלוואותיה לחקלאות, בעיקר להתישבות,

לסוכנות, ל"מקורות" וכו'.

מ. חזני:

המשלה מקבלת ריבית בעד כל ההלוואות שהיא נותנת, בעוד שהיא משלמת ריבית רק

על חלק מההוצאה בתקציב הפיתוח, יש בו גם מענקים, לדעתי, לא צריך להיות בכלל פער בריבית.

אני מבין שלא כן הדבר לגבי הקרן, אולם גם כאן הייתי מבקש הסבר למה גדל כל-כך הפער בקרן בין הוצאה להכנסה.

בקשר להעברת 45 מיליון הל"י מסעיף א' לסעיף ג', אני מציע לקרוא לסעיף בשמו הנכון - העברת מסים לסתימת חלק מהפער בין גבייה לתשלום קרן וריבית.

ד"ר נאמן:

הפער בריבית נובע - כפי שנאמר בעמ' 527-530 של דברי ההסבר להצעת התקציב -

מכך שחלק מהריבית שעלינו לקבל מושקע במניות שאינן נותנות עדיין דיבידנדה, הריבית מצטרפת לקרן, זמן הפרעון של הריבית יגיע מאוחר יותר. הוא הדין לגבי הפער בקרן.

מ. חזני:

מה היא המגמה לקראת השנים הקרובות, האם הפער ייסתם?

ד"ר נאמן:

במידה מסויימת נכנסים מפעלים למעגל הגבייה, אבל זה תלוי גם בגובה הריבית ובאותם החלקים של החובות אשר נחליט שאינם נושאים פרי, למשל, המניות של "עמידר", "אל-על" וחלק מהמניות של חברת האשלג לא ישאו פרי.

קשה לתת תחזית בעניין זה, אם נרצה לקבוע הערכה גלובלית, שהיא תמיד מטוכנת, נוכל להגיד כי אנו גובים על ההשקעה המוניטרית בערך 8% קרן וריבית.

אחרים: הממשלה תשאנו משלמים יבעד - ההלוואות ושיקבלנו היא 7-6%, בו בזמן שהריבית אשר אנו מקבלים היא רק 4%.

ע.ע.

ד. חזני:

מה הוא סכום הכנסות המדינה שלא נכספים,
לא רק מילונות?

ט. סורוקר:

בספר התקציב ישנה חלוקה של מקורות
ההכנסה של התקציב הפיתוח כאז קודם המדינה.
רואים באופן ברור איך הולך וקטן חלק הכנסות חוץ.

ש. דנין:

השאלה היא: בכמה האחוזים לצריכה פנימית
בהתקציב המיועד לפיתוח?

ט. סורוקר:

אפשר לומר שחלק מההשקעות לא נתנו את
פריין, אבל באופן טעשי כל הכנסה ממילונות
פנים וחוץ הולכים לתקציב הפיתוח.

ט. דנין:

כמה הוצאנו לצריכה יום יומית בהתקציב
המיועד לפיתוח?

ט. סורוקר:

כל הלוואות חוץ ופנים הלכו לפיתוח,
נכון שחלק מהתקציב הפיתוח נאכל.

א. בהיר:

אני רוצה לציין, כי חלק ממה שהושקע
בתקציב הפיתוח חושב בשערים שונים.

מה היא מצבת החובות שלנו בדולרים?

ש. סורוקר:

425 מיליון דולר.

הי"ר י. גורי:

אני מבין שגם החשב הכללי איננו מקבל
את ההשקפה שהבעתי בקשר להעברת 45 מיליון

הל"י מסעיף א' לסעיף ג' של התקציב.

ד"ר נאמן:

אני כפוף, פחות או יותר, לאותה אסכולה
שאשרה גם ע"י המחלקה הפיסקלית של
האו"ם.

הי"ר י. גורי:

לדעתי, צריך היה לרכז במקום אחד
החובות והזכויות של קרן זריבית.

ד"ר נאמן:

להסברה פנימית אפשר לרשום כל סכום
במקום שרוצים, אולם המאזנים והתקציבים

שלנו מתפרסמים בחוץ החוצרות של האו"ם, אשר דורש אחידות לשם
השוואה עם תקציבים של אוסות אחרות.

הי"ר י. גורי:

האם יהיה זה מדוייק אם אוסר טעל נמח
הכנסת - אם כחבר הכנסת או כמנחה מטעם

הוועדה - שע"י העברת 45 מיליון ל"י מסעיף א' לסעיף ג' של התקציב
אנו משלמים חלק מ-83 מיליון ל"י החובות מהכנסות פנים, ואת יתרת
החוב במך 33 מיליון ל"י נשלם מהכנסות חוץ?

ש. סורוקר:

זה לא יהיה מדוייק, כי תקציב הפיתוח
כולל לא רק הכנסות חוץ, כי אם גם הכנסות

פנים, פוצדק יותר להציג זאת בצורה כזאת: תקציב המדינה השוטף
איננו מכסה את העול הרובץ על המדינה מבחינת תשלום החובות.

אפשר לעשות גם חשבון באיזו מידה מגדיל תקציב זה את נטל החובות
של המדינה.